KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI BOLALAR TA'LIMIDA INTERAKTIV METODLARNI QO'LLASHNING PSIXOPEDAGOGIK XUSUSIYATLARI

Sultonova Iroda
Osiyo xalqaro universiteti magistranti
elektron pochta: iroda@9963gmail.com
tel:95 398-04-41
https://doi.org/10.5281/zenodo.21438130

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan olib boriladigan mashg'ulotlarda interfaol usullarni joriy etishning ruhiy-pedagogik jihatlari yoritilgan. Kichik maktab yoshi davridagi bilish jarayonlarining o'ziga xosligi, o'quv motivatsiyasining shakllanish bosqichlari hamda interaktiv texnologiyalarning bola shaxsiga ta'sir mexanizmlari tahlil qilingan. Shuningdek, mazkur yosh bosqichida interfaol mashg'ulotlarni samarali tashkil etishga xizmat qiluvchi psixopedagogik shartlar asoslab berilgan.
Kalit so'zlar: kichik maktab yoshi, interaktiv metodlar, psixopedagogik xususiyatlar, bilish jarayonlari, o'quv motivatsiyasi, hamkorlikda o'qitish, refleksiya.

Аннотация. В данной статье рассматриваются психолого-педагогические аспекты внедрения интерактивных методов в обучение детей младшего школьного возраста. Проанализированы своеобразие познавательных процессов на данном возрастном этапе, стадии становления учебной мотивации, а также механизмы влияния интерактивных технологий на личность ребёнка. Обоснованы психопедагогические условия, обеспечивающие эффективную организацию интерактивных занятий.
Ключевые слова: младший школьный возраст, интерактивные методы, психопедагогические особенности, познавательные процессы, учебная мотивация, обучение в сотрудничестве, рефлексия.

Abstract. This article examines the psychological and pedagogical aspects of implementing interactive methods in the education of primary school children. The specificity of cognitive processes at this age stage, the stages of learning motivation development, and the mechanisms of the influence of interactive technologies on the child's personality are analyzed. The psychopedagogical conditions ensuring the effective organization of interactive lessons are substantiated.
Keywords: primary school age, interactive methods, psychopedagogical features, cognitive processes, learning motivation, cooperative learning, reflection.

KIRISH

Bugungi kunda boshlang'ich ta'lim tizimida o'quvchining faol ishtirokiga tayanadigan mashg'ulot shakllariga ehtiyoj tobora ortib bormoqda. Ta'lim mazmunini yangilash borasidagi islohotlar o'qituvchidan bilimni tayyor holda uzatuvchi emas, balki bolaning mustaqil izlanishini yo'naltiruvchi hamkor bo'lishni talab etadi. Ana shu talab interfaol yondashuvni boshlang'ich sinf amaliyotining ajralmas qismiga aylantirdi.

Biroq interaktiv usullarning samarasi ularni shunchaki qo'llash bilan emas, balki muayyan yosh davrining ruhiy imkoniyatlariga qanchalik moslanganligi bilan belgilanadi. Olti-o'n bir yosh oralig'idagi bola endigina o'quv faoliyatiga kirishayotgan, ixtiyoriy diqqati va mantiqiy tafakkuri shakllanish bosqichida turgan sub'ektdir. Shu bois har qanday interfaol texnologiya ushbu davrning psixologik mezonlari asosida saralanishi lozim.

Mazkur maqolaning maqsadi — kichik maktab yoshidagi o'quvchilar bilan ishlashda interaktiv metodlardan foydalanishning psixopedagogik xususiyatlarini aniqlash hamda ularni amaliyotga tatbiq etish shartlarini ilmiy asoslashdan iborat. Tadqiqot doirasida yosh psixologiyasi va didaktikaga oid manbalar qiyosiy tahlil qilindi, ilg'or pedagogik tajribalar umumlashtirildi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Kichik maktab yoshining psixologik mohiyati jahon fanida chuqur o'rganilgan. L.S.Vigotskiy ta'limotiga ko'ra, bolaning aqliy taraqqiyoti kattalar va tengdoshlar bilan hamkorlikdagi faoliyat orqali yuz beradi: bugun birgalikda bajarilgan ish ertaga mustaqil harakatga aylanadi. Bu qoida — "yaqin rivojlanish zonasi" tushunchasi — interfaol o'qitishning nazariy poydevori sanaladi. J.Piaje esa yetti-o'n bir yoshni aniq operatsiyalar davri deb ta'riflab, bu bosqichda bola mavhum mulohazadan ko'ra bevosita amaliy harakat va ko'rgazmali material orqali fikrlashini ko'rsatib bergan.

D.B.Elkonin va V.V.Davidov ishlab chiqqan rivojlantiruvchi ta'lim konsepsiyasida o'quv faoliyati kichik maktab yoshining yetakchi faoliyati sifatida qaraladi: aynan shu davrda bolada o'quv motivlari, o'z harakatini rejalashtirish va nazorat qilish qobiliyati tarkib topadi. Sh.A.Amonashvilining insonparvar pedagogikasi esa baholashning rag'batlantiruvchi vazifasiga, bolaning emotsional farovonligiga alohida urg'u beradi. Mahalliy olimlarning yosh davrlari psixologiyasi va pedagogika nazariyasiga oid ishlarida ham boshlang'ich sinf o'quvchisining bilish imkoniyatlari milliy ta'lim sharoiti nuqtai nazaridan tahlil etilgan.

Tadqiqotda nazariy manbalarni qiyosiy o'rganish, pedagogik tajribalarni umumlashtirish hamda kuzatish natijalarini sifat jihatidan sharhlash usullaridan foydalanildi. Tahlil predmeti sifatida interfaol metodlarning bola psixikasiga ta'sir mexanizmlari va ularni qo'llash shartlari tanlandi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Kichik maktab yoshidagi bolaning bilish sohasi bir qator o'ziga xos belgilar bilan ajralib turadi. Diqqat hali ko'proq beixtiyor tabiatga ega bo'lib, uning barqarorligi o'rtacha o'n besh-yigirma daqiqadan oshmaydi; yorqin, kutilmagan va harakatli qo'zg'atuvchilar bolani tez jalb etadi. Tafakkur ko'rgazmali-obrazli shakldan so'zli-mantiqiy shaklga o'tish pallasida turadi, shu sababli mavhum tushunchalar aniq misol, rasm yoki amaliy harakat orqali yetkazilganda oson o'zlashtiriladi. Xotira mexanik takrorlashdan ma'noli eslab qolishga qarab rivojlanadi, o'yin esa yetakchilik mavqeini o'quv faoliyatiga bo'shatib bergan bo'lsa-da, hamon kuchli motivatsion zaxira bo'lib qoladi.

Ana shu xususiyatlar interaktiv metodlarning psixologik qimmatini ochib beradi. Birinchidan, interfaollik bolaning tabiiy faollik ehtiyojini qondiradi: didaktik o'yin, rolli sahna yoki harakatli mashq davomida o'quvchi bilimni passiv qabul qilmaydi, balki uni o'z tajribasi orqali quradi. Ikkinchidan, juftlik va kichik guruhdagi ishlash tengdoshlar bilan muloqot ehtiyojini o'quv maqsadlariga bo'ysundiradi, natijada hamkorlik ko'nikmalari bilan birga nutq va o'z-o'zini nazorat qilish ham rivojlanadi. Uchinchidan, "aqliy hujum", "klaster" kabi usullar fikrlash erkinligini rag'batlantirib, xato qilishdan qo'rqish hissini pasaytiradi — bu esa aynan shu yoshda shakllanadigan o'quv motivatsiyasi uchun hal qiluvchi omildir.

Shu bilan birga, tahlil interfaol mashg'ulotlar samarali bo'lishi uchun bir qator psixopedagogik shartlarga rioya etish zarurligini ko'rsatdi. Avvalo, faoliyat turlarini me'yorida almashtirib turish lozim: diqqatning tez charchashi hisobga olinib, bitta usul o'n besh daqiqadan uzoq cho'zilmasligi maqsadga muvofiq. Topshiriqlar ko'rgazmali tayanchga ega bo'lishi, ko'rsatmalar qisqa va bosqichma-bosqich berilishi kerak. Sinfda emotsional xavfsiz muhit yaratish — har bir javobni hurmat bilan qabul qilish, muvaffaqiyatni alohida ta'kidlash — bolaning ishtirok etish jasoratini oshiradi. Nihoyat, guruhlarni shakllantirishda o'quvchilarning individual sur'ati va temperamenti inobatga olinsa, sust bolalar ham faol jarayonga tabiiy ravishda qo'shiladi.

XULOSA

O'tkazilgan tahlil shuni ko'rsatadiki, interaktiv metodlar kichik maktab yoshidagi bolaning psixologik tabiatiga eng mos keladigan o'qitish vositalaridan biridir: ular faollik, muloqot va o'yin ehtiyojlarini o'quv maqsadlari bilan uyg'unlashtiradi. Ayni paytda bu usullarning samarasi avtomatik kafolatlanmaydi — u faoliyatni to'g'ri dozalash, ko'rgazmalilikka tayanish, emotsional xavfsiz muhit va rag'batlantiruvchi baholashni o'z ichiga olgan psixopedagogik shartlar tizimiga bog'liq. Kelgusi tadqiqotlarda ushbu shartlarning turli fanlar misolida eksperimental sinovi hamda interfaol texnologiyalarning raqamli vositalar bilan integratsiyasi istiqbolli yo'nalish bo'lib xizmat qilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Выготский Л.С. Педагогическая психология. — М.: Педагогика, 1991. — 480 с.
2. Пиаже Ж. Речь и мышление ребёнка. — М.: Римис, 2008. — 416 с.
3. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды. — М.: Педагогика, 1989. — 560 с.
4. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения. — М.: ИНТОР, 1996. — 544 с.
5. Амонашвили Ш.А. Основы гуманной педагогики. Кн. 3. Школа жизни. — М.: Амрита-Русь, 2012. — 320 с.
6. G'oziyev E.G'. Ontogenez psixologiyasi. — Toshkent: Noshir, 2010. — 352 b.
7. Ibragimov X., Abdullayeva Sh. Pedagogika nazariyasi. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2008. — 288 b.